

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ*Запорізький гуманітарний коледж ЗНТУ ЦК “Правознавства та гуманітарних дисциплін”*

Посилення ролі громадянського суспільства, розвиток соціальних відносин та зв'язків зумовлюють інтерес до вивчення і узагальнення знань стосовно функціонального призначення та ролі інституту юридичної відповідальності. Юридична відповідальність — це передбачене законом і застосоване органами держави примусове обмеження або позбавлення правопорушника певних благ. Вона завжди супроводжується моральним осудженням порушника закону. Щодо визначення цього поняття думки науковців переважно збігаються, а виділення окремих функцій юридичної відповідальності потребує детального аналізу.

У вітчизняній літературі існують різні думки з приводу видів функцій юридичної відповідальності. В. В. Копейчиков та інші виділяють такі функції відповідальності: виховну і правоохоронну. Перша з них представлена функціями загальної та спеціальної превенції, а друга — правовідновлювальною і каральною [1]. Більшість українських правознавців погоджується з думкою, що законодавець, передбачаючи відповідальність за конкретний вид правопорушення, намагається відвернути вчинення останніх. Тому, доцільно окремо виділити превентивну функцію юридичної відповідальності, тобто, загальне попередження правопорушень. Вона допомагає перебороти в свідомості людини мотиви для вчинення правопорушення. Однією з основних функцій юридичної відповідальності є каральна, яка притаманна цивільно-правовій, кримінальній та іншим видам відповідальності. Вона покликана сформувати у свідомості особи мотиви, які б не перебороли бажання вчинити протиправні дії.

Деякі правники визнають нерозривну взаємодію між превентивною та виховною функціями, і, навіть, об'єднують їх в одну - превентивно-виховну. Ця функція сприяє вихованню у громадян почуття цінності права, правових норм, поважного ставлення до них. Вона також проявляється у зростанні правової активності для запобігання правопорушень і виправлення (корекції) особи, яка вже вчинила протиправне діяння. Компенсаційна та правовідновлювана функції тісно пов'язані між собою. На думку О.Ф. Скакун правовідновлювана функція спрямована на відновлення незаконно порушених прав, примусове виконання невиконаних обов'язків, властивих цивільній, насамперед, майновій, відповідальності [2]. Так, С. Бобровник зазначає, що метою правовідновлюваної функції є забезпечення порушеного інтересу і поновлення порушених протиправною поведінкою суспільних відносин, і теж пов'язує її з майновою відповідальністю. С. Алексєєв вважає, що поновлення майнових прав потерпілої сторони та компенсація її витрат здійснюються за рахунок стягнення збитків з правопорушника.

О.В. Іваненко виділяє регулятивну функцію юридичної відповідальності, яка покликана забезпечувати нормальне функціонування механізму правового регулювання, і відповідає за належне виконання суб'єктами своїх юридичних обов'язків, що формує правомірну поведінку, яка схвалюється державою. Виділяють також заохочувальну функцію, яка полягає у формуванні у людей позитивного ставлення до чинного права за допомогою заохочень з боку держави. Наприклад, якщо особа знайшла скарб, то відповідно до ст. 343 Цивільного кодексу України, вона може розраховувати на отримання винагороди.

Таким чином, багатоманітність функцій юридичної відповідальності свідчить про те, що всі вони складають єдину систему, а домінування тієї чи іншої функції залежить від конкретного виду відповідальності.

